

hogy az intelligencia nemcsak értékmérő, de egyszersmind feltétlen érték lévén, megvalósítandó, tisztán formális postulatum s mivel egyáltalán nem nyújt a cselekvés számára szabályozó elveket, a nevelés tanban, mint par excellence erkölcsi disciplinában *in se* célul ki sem tűzhető. Mert ha még elfogadnók is Böhmnék Hegellel együtt vallott ama tételét, hogy «alles Wirkliche ist vernünftig», hogy tehát az erkölcsi élet minden nyilvánulata az ördögítől az anyagiilag szellemünk logikus részéből residuum nélkül volna magyarázható, ez a nagyszerű megértés az emberiség legjobbait, — mert ilyen magaslatra nyilván csak azok fognak feljutni, — nem kárhoztathatja a tétlen szemlélődő szerepére, hanem még azok részéről is akciót fog követelni a gyakorlat terén, de kérdjük: *milyen irányban?*

Azt gondolom, — bár az ellenkezőjéről meggyőzetni nem tartanám. restellendőnek, — hogy a Böhm általános értékelmélete mint neveléstani alapelmélet többet, de kevesebbet is mond a kelleténél. Ha azt kívánnók, hogy a pedagógia alapelveül az *ember tárgyilagossá ismeretét* kell felvenni, e kisebb követelmény közelebb vinne bennünket a nevelés céljához, mert az erkölcsi magatartás normáinak kiinduló pontokat szolgáltatna. Kivonatban végigélelni a tanulóval a világtörténetet, — ez a herbarti mélyértelmű követelmény, — mi más egyebet fogna jelenteni? A változásban megmarad az örök hasonlatosság: az ember önzése és önzetlensége, amelyekkel szemben helyes és kellő állásfoglalásra tanítani minden egyest a nevelésnek, sőt kimondhatjuk, az emberi kultúrtörékvéseknek általában legfőbb problémája.

(Besztercebánya.)

Zivuska Jenő.

Eltes Mátvás: A gyermeki intelligencia vizsgálata. Binet, Simon és mások után magyar gyermekekre alkalmazta —, dr. Ranschburg Pál előszavával. Bpest, 1914, Athenaeum, k 8°, 132 l., kísérletekhez való mellékletekkel. 4-50 kor.

Az intelligencia-vizsgálat egyik legjelentősebb fejezete a kísérleti pedagógiának. Oly mértékeket akar megállapítani, melyekkel meg lehet határozni a tanulók értelmességének fokát. Könnyű belátni az ily kutatások gyakorlati jelentőségét. Mindennap tapasztaljuk, hogy a kor és az értelmi teljesítő-képesség nem mindig fedi egymást. Köznevelésünk mai szervezete szerint pedig a tanulók kora dönti el, ki melyik osztályba kerül. Egykorú, de nem egyforma képességű tanulók verődnek egy-egy osztályba. Hogy ez a tanító munkáját mennyire nehezíti, ismeretes. Ha majd az intelligencia-vizsgálat ki-deríti az értelmesség mértékeit, értelmesség szempontjából homogén

elemekből fogjuk tudni az osztályokat összeállítani. Az intelligencia fokának meghatározása orvosi és büntetőjogi szempontból is fontos.

Az intelligencia-vizsgálatokat Binet kezdte. Erről szóló első cikkei 1905-ben jelentek meg. Majd 1908-ban Simon párisi orvos közreműködésével összeállította azokat a kérdéseket, melyeknek megfejtésétől függ az értelmesség ilyen vagy olyan foka. A kérdéseknek a korral kapcsolatba hozott skáláját 1911-ben újból és végleg megformulázták. Így keletkezett az «*échelle métrique de l'intelligence*». A kérdéseket Amerikában *test*-eknek, a mi szakirodalmunkban «*próbák*»-nak nevezték el. A Binet-Simon-féle intelligencia-vizsgálatok sokfelé elterjedtek, így Német-, Olasz-, Angolországban, az Egyesült-Államokban. Kitűnt, hogy az eljárást más országokban úgy alkalmazni, hogy egyszerűen lefordítjuk, nem lehet. A kérdéseket nemzeti, helyi stb. szempontból áldolgozni s helyesbíteni kell. E helyesbítést a németeknél Bobertag végézte. A magyar természetnek és viszonyoknak megfelelő átalakításukat Éltes tűzte ki célul.

Éltes könyve öt fejezetre oszlik. Az elsőben szól az intelligencia-vizsgálatokról általában. Megadja Stern nyomán az intelligencia fogalmát, majd röviden ismerteti az intelligencia megmérésére szolgáló módszereket. Ezek között említ olyan kísérleteket is, melyek a lelki élet egyes kiszakított működéseinek kiderítését célozzák és sajátképeni értelmességi vizsgálatoknak nem tekinthetők. A Binet-Simon-féle módszert a második fejezetben ismerteti. Úgy ez, mint az előbbi fejezet kissé szűk keretek között mozog s csak szegényes képet ad arról a gazdag irodalomról, melyet e kérdés kiváltott. A harmadik fejezet adja a próbák részletes leírását. Gyakorlati szempontból ez a legértékesebb rész. A Binet-féle *test*-eknek, tudomásunk szerint, ez az első magyar fordítása, melyet még értékesebbé tesz az, hogy Éltes minden próbánál elsorolja ama figyelmeztetéseket, melyek e próbák helyes keresztülvitelét és az eredmény helyes értékelését biztosítják. A negyedik és ötödik fejezetben gondos elősorolását kapjuk azoknak az óvatossági szabályoknak, melyeket kutatásaiban szem előtt tartott. Az intelligencia-vizsgálat végzéséhez nagy türelem, önfegyelmzés, gyakorlat és pszichológiai iskolázottság kell. Szól azután arról, hogy a vizsgálatoknál a próbák mily sorrendben következzenek; hogy kell a vizsgálat eredményét feljegyezni, értékelni és kiszámítani (konkrét példákon is bemutatja az intelligencia-vizsgálat jegyzőkönyvének felvételét); szól a vizsgálat idejéről, végül összegezi saját vizsgálatainak eredményét s rámutat az ily vizsgálatok jövő feladatára.

Mindent egybevetve, Éltes könyve az értelmességi vizsgálatoknak valóságos kézikönyve, melyet nem nélkülözhet, aki e problémával kísérletileg foglalkozni akar. Pedig kívánatos, hogy minél többen

foglalkozzanak vele. A kísérleti pedagógiában ugyanis az adatoknak nagy számára van szükség, hogy bizonyos törvényszerűséget állapíthassunk meg. Éltes könyvének megállapításait 218 adatra építi. Ennyi adat távolról sem elegendő, hogy a Binet-Simon-féle módszert a mi viszonyainknak megfelelőleg helyesbítsük. Ehhez sok kutató kollektív munkája szükséges. Ha ez a munka nálunk csakugyan megindul, ez nagyrészt Éltesnek és gonddal megírt könyvének lesz az érdeme és dicsérete.

Molnár Oszkár.

Fr. W. Fœrster: Staatsbürgerliche Erziehung. Prinzipienfragen politischer Ethik und politischer Pädagogik. 2., vermehrte und umgearb. Aufl. Leipzig, 1914; Teubner, 8°, VI+200 l., 3 M.

A politikai nevelés nem más, mint önzetlenségre nevelés. Ez azonban nem erkölshirdetéssel történik, hanem az önzetlen cselekvés állandó, folytonos gyakorlásával. Ez a két alapgondolat emelkedik ki Fœrster eme könyvéből. Nagy tévedésnek tartja azt a hitet, hogy az alkotmányos intézményeknek és történelmi fejlődésüknek ismertetése teljesen kimeríti a politikai nevelés fogalmának körét. Szükségesnek tartja az ilyen irányú felvilágosítást, de a pusztán oktató elemekkel szemben a nevelés elsőrendű fontosságát hangoztatja.

Munkájának főcélja: előadni azokat az alapelveket, amelyeket a polgárok nevelésében a gyermekkortól a férfikorig szem előtt kell tartani; sőt azon túl is, mert a politikai vezetőknek a tömegekre való hatása sem egyéb, mint nevelő ténykedés. Az, hogy a gyermek a szülői házban hogyan viselkedik szülőivel, testvéreivel, társaival és a cselédséggel szemben, az szerinte mind a politikai nevelés körébe tartozik, mert már a gyermekkorban kell mindenkinek megerősödni abban a meggyőződésben, hogy kivüle mások is vannak, életében másokra is tekintettel kell lennie. Mások megbecsülése az alapja minden politikai nevelésnek és szociális pedagógiának, mert hozzászoktat az én korlátozásához s ahhoz a gondolathoz, hogy az egyént alárendeljük a köznek. Ennek a nevelésnek a gyermekkorban különösen két eszköze van. A gyermektársaságok, baráti körök lassankint, szinte öntudatlanul hozzászoktatják a gyermekeket ahhoz, hogy a pajtások ügyét a magukévá, tegyék s kifejlesztik bennük a közösség érzetét. Ez azonban másrészt veszedelmes is lehet, mert elfogultakká teszi őket a pajtáskörön kívül állók iránt s a későbbi egyoldalú pártszellemnek egyik okozójává válik. Sokkal hasznosabbak s az előbbieket üdvösen ellensúlyozzák a különféle versenyjátékok, mert már korán figyelmeztetik az ifjút arra, hogy az ellenféllel szemben igazságos és méltányos legyen.